

Fra Grundtvig-litteraturen

N.F.S. Grundtvig: »Om Mennesket i Verden«.

Udgivet og forsynet med indledning og noter ved K.B. Gjesing. Herning 1983.
80 sider. Kr. 120.-

Grundtvigjubilæet berigede os ikke blot med »Danne-Virke« som helhed, men også med en separat udgivelse af artiklen »Om Mennesket i Verden«, der fremkom i anden årgang af tidsskriftet 1817, s. 118-206. Meningen med at udgive artiklen separat er iflg. omslaget, at der er tale om »et vigtigt kildekrift«, der ofte er citeret i litteraturen om Grundtvig. Netop derfor kunne man have ønsket sig et fotografisk optryk eller en udgivelse, som havde bibeholdt originalens sidetal; det ville have gjort det lettere at orientere sig i det tunge materiale.

Indledningen og noteapparatet indikerer også, at bogen er tiltænkt et belæst publikum. Udgiveren perspektiverer i indledningen artiklen til Grundtvigs samtid, og i noteapparatet trækkes linier til andre steder i forfatterskabet, ligesom der kommenteres ved henvisning til den mere omfattende Grundtvigforskning. Af denne synes udgiveren bedst orienteret i Henning Høirups: »Grundtvigs Syn på Tro og Erkendelse. Modsigelsens Grundsætning som teologisk Aksiom hos Grundtvig«. Et så væsentligt værk som C.I. Scharlings: »Grundtvig og Romantiken belyst ved Grundtvigs forhold til Schelling« omtales kun i en fodnote, og til orientering om Grundtvigs »teologiske antropologi« henvises mærkeligt nok til Erik Heinemeier: »Grundtvigs menneskesyn« for dens lette tilgængelighed. Det er således et idehistorisk og ideologikritisk perspektiv, der trækkes op af udgiveren, idet han skjøtter let hen over det teologiske aspekt i Grundtvigs opgør med romantiken samt over hans antropologis solide forankring i »den historiske anskuelse«.

Indledningen placerer Grundtvigs artikel i den fase af hans udvikling, hvor han gør op med den romantiske enhedsfilosofi, også kaldet naturfilosofien, først og fremmest repræsenteret af Schelling. Forfatteren erkender, at Grundtvigs ærinde er at afvise den tyske skole, men samtidig konstaterer han, at Grundtvig i sit ordvalg og begrebsapparat afslører sin afhængighed af netop denne skole. Grundtvig skildres i de svære år, hvor han ikke kunne prædike og ikke følte sig forstået, som en opportunistisk attituderelativist: han aflagde »Kjolen« og trak i stedet i »Frakken« – men de forskellige klædninger blev dog båret af samme person, ligesom begge dele jo da også var en slags arbejdstøj«, hedder det nonchalant s. 9. Forfatteren synes blind for den aggressive camouflageteknik, Grundtvig benytter sig af ved at kanalisere sine reformatordrømme ud gennem et filosofisk tidsskrift. Selv betragtede han sig stadig som prædikant, faktisk endnu farligere end den lutherske tordentaler fra før 1815: »hvert Ord jeg skriver er et hvast Spyd, blot viklet ind i Bomuld«, skrev han selv om »Danne-Virke«-stilen.

Samtidens intellektuelle begrebsapparat, syntesetænkningen og harmoniseringsambitionerne er altså en sproglig maskering, den »Bomuld«, der skal få pilene til at glide ind i øret på en samtid, der ikke var til at råbe op fra prædikestolen. Det er sandheden om *den*

unge Grundtvig, der ganske rigtigt, som forfatteren påpeger, tænkte dualistisk (det gjorde alle, dengang som nu), men som nægtede at gøre sig selv identisk med denne tænkning, fordi han vidste, at den væsentligste modsætning: sandhed/løgn gik på tværs af modsætningen legemligt/åndeligt. Det vidste han, ikke som resultat af abstrakt tænkning, men som resultat af en erfaring, som var både fysisk og psykisk. Sandheden skulle have et legeme, ideen måtte blive kød for Grundtvig, og derfor måtte romantiken føje sig for kristendommen, den historiske bevidstgørelse føje sig for troen. og den, der vil gøre rede for »Danne-Virke«, må føje sine ideologikritiske tiltag under teologen og historikeren for at forstå, hvor dybt Grundtvigs opgør med romantiken stikker. Helge Grells: »Skaberordet og billedordet« og William Michelsens: »Tilblivelsen af Grundtvigs historiesyn« er vægtige kilder i den sammenhæng, som forfatteren ikke omtaler. Heller ikke Flemming Lundgreen-Nielsens æstetiske vurdering af Grundtvig i »Det skabende ord« fører til en konklusion af Grundtvig som romantiker.

»Fra Schelling til Grundtvig kan man da tale om et skred fra en kosmologisk til en eksistentielt orientert romantik«, hævder udgiveren (s. 21) under henvisning til det handlende og villende aspekt af Grundtvigs tænkning, for »denne forestilling, at livsoplysningen og tænkningen skal udgå fra det »hele« menneske, er jo selv romantisk i sit udspiring«. Det er sandt nok, men for Grundtvig er livstydning et mangetydigt begreb, der foregår i tiden og rummet med stadig risiko for fejltrin, fordi vi ved *faldet* er skilt fra det, vi søger at tyde. Netop menneskets vilkår som skabning skabt af Skaberen men med syndig tendens til at ville ophøje sig selv til Gud er Grundtvigs teologiske aksiom for al filosofisk tænkning, men dette aspekt falder uden for udgiverens ideologikritiske forståelsesramme og dermed uden for indledningens perspektiv. Men det var i denne selvbevidsthedens overdrivelse, Grundtvig så den største fare i den tyske romantik.

Læseren kan jo selv kigge efter i den i øvrigt typografisk smukt opsatte tekst af Grundtvig.

Hellmut Tofsdahl